

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Кафедра обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Теоретичні основи і методичні аспекти аудиту зобов'язань підприємства
(за матеріалами Приватного підприємства «АГРОАЛЬЯНС-ЕКСПО» м. Вінниця)

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ФКА – 21 з(м),
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
освітньої програми «Фінансовий
контроль та аудит»
заочної форми навчання

Катерини БАРТКО

Науковий керівник
д-р. екон. наук, професор

Ганна ДАЦЕНКО

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук, професор

Ганна ДАЦЕНКО

Вінниця 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1. Зобов'язання підприємства: економічна сутність та класифікація	5
1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ПП «Агроальянс-експо»	13
РОЗДІЛ 2	18
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	18
2.1. Оцінка системи бухгалтерського обліку як інформаційне забезпечення аудиту зобов'язань на ПП «Агроальянс-експо»	18
2.2. Організація та планування аудиту зобов'язань на ПП «Агроальянс-експо»	26
РОЗДІЛ 3	34
АНАЛІЗ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	34
3.1. Аналіз зобов'язань підприємства як складова аудиту	34
3.2. Узагальнення результатів аудиту зобов'язань підприємства та пропозиції стосовно удосконалення	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Помилка! Закладку не визначено.
ДОДАТКИ	Помилка! Закладку не визначено.

ВСТУП

Важкі умови сьогодення в країні породжують складні моменти в продовженні ведення діяльності підприємств та виникає об'єктивна необхідність використання крім власного капіталу і позикового. Залучений із зовнішніх джерел капітал утворює зобов'язання. Наявність в обліку зобов'язань вважається нормальним явищем для будь-якого діючого підприємства, так як вони є підґрунтям взаємозв'язків між суб'єктами господарювання. Безпосередньо, як об'єкт обліку, зобов'язання – це один з основних показників, який справляє вплив на ліквідність, кредитоспроможність і стійкість підприємства. Раціональна та ефективна організація обліку зобов'язань поліпшує договірну та розрахункову дисципліну, пришвидшенню оборотності оборотних коштів і, як наслідок, поліпшенню фінансового стану підприємства, а вірно розроблена стратегія аудиту зобов'язань сприяє раціоналізації джерел утворення майна та контроль над їх обліком.

Дослідження науковців стосовно основних питань аудиту зобов'язань підприємства формують наукові праці Бутинця Ф.Ф., Бондара О.П., Жука М.В., Мниха Є.М., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю., Царенка О.В. та ін. Досліджуване питання продовжує бути актуальним та вимагає наукового узагальнення та вивчення у майбутньому.

Метою кваліфікаційної роботи дослідження теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій стосовно вдосконалення організаційно-методичного забезпечення аудиту зобов'язань підприємства. Для досягнення поставленої мети сформульовані та поставлені такі завдання:

- дослідити економічну сутність поняття «зобов'язання» підприємства;
- зробити характеристику виду діяльності та організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- провести оцінку бухгалтерського обліку як інформаційне забезпечення аудиту зобов'язань підприємства;
- виконати аналіз зобов'язань підприємства як ключової складової аудиту;

➤ дослідити організацію та планування аудиту зобов'язань, методика проведення та узагальнення результатів.

Об'єктом дослідження є процес проведення аудиту зобов'язань на підприємстві.

Предмет дослідження – поєднання теоретичних, організаційних, методичних та практичних аспектів аудиту зобов'язань підприємства.

Методи дослідження. В ході дослідження використовувались загальнонаукові методи та прийоми: структурно-логічний аналіз; метод економічного аналізу; різноманітні прийоми статистичних методів, зокрема порівняння – при зіставленні фактичних даних за відповідні періоди; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції.

Інформаційною базою написання кваліфікаційної роботи є нормативно-правові документи та навчальна та спеціальна економічна література з обраної теми, внутрішні нормативні документи, офіційний сайт підприємства (<https://krupa.com.ua/>) і різноманітні Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів в наступному:

- запропоновано алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань;
- внесено пропозиції стосовно удосконалення первинного документування обліку зобов'язань.

Практична цінність одержаних результатів полягає у використанні на практиці основних рекомендацій та пропозицій стосовно організації аудиту зобов'язань ПП «Агроальянс-експо» для удосконалення системи бухгалтерського обліку підприємства та в цілому підвищення ефективності його діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні моменти з досліджуваної теми були обговорені на XI Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Вінниця, ВТЕІ ДТЕУ, 22.03.2023 р.) [4] і XII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих» (м. Вінниця, ВТЕІ ДТЕУ, 20.04.2023.) [5].

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зобов'язання підприємства: економічна сутність та класифікація

Зобов'язання, як саме поняття, зазнало складного та тривалого історичного розвитку. Витоки його знаходяться у деліктах, а вже згодом, з'явився договір, як самостійна основа зобов'язань. Попри все, і на сьогодні в економічній літературі відсутня однастайність стосовно тлумачення поняття «зобов'язання». Воно позицінується і як борг, і сума витрат, як залучений капітал, як заборгованість.

Розглянемо сам аспект виникнення заборгованості на підприємстві. Для початку, має бути усвідомлення, що у зобов'язальних відносинах взаємодіють два суб'єкта: боржник та кредитор через розрахунки, систему розрахунків в цілому, а перенесення термінів проведення розрахунків призводить до появи зобов'язань (рис. 1.1).

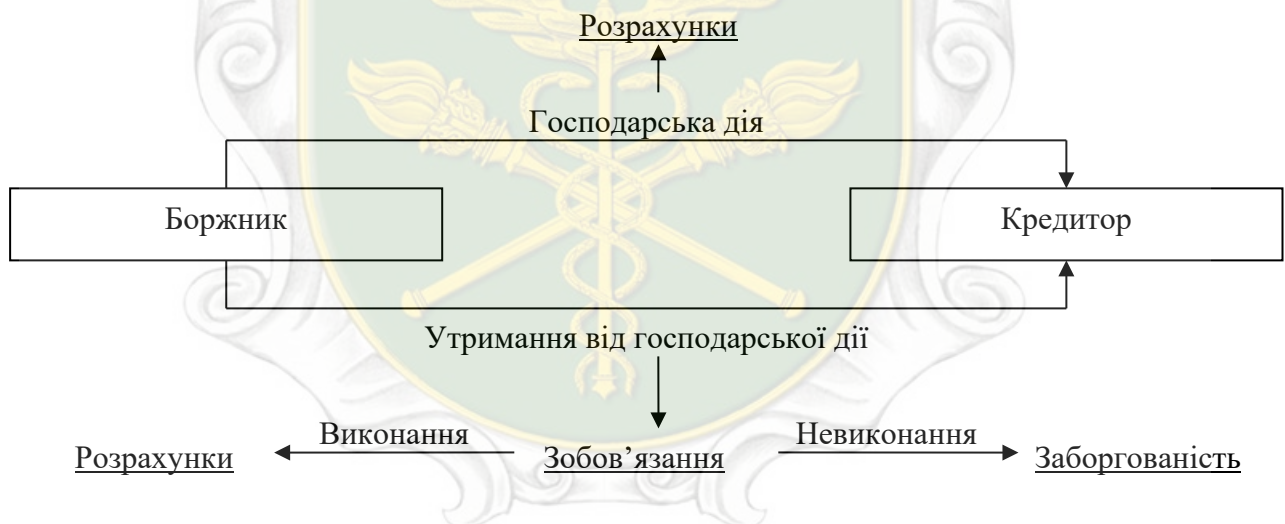

Рисунок 1.1 - Схема виникнення зобов'язань на підприємстві [56]

Сутність зобов'язань проглядається в теоремах, зазначених у працях Б. Райана:

- зобов'язання бувають простими чи складними;

- зобов'язання володіють виконавчою вартістю (мінімальні витрати на покриття зобов'язань);
- зобов'язання поділяються за витратами та доходами;
- зобов'язання можуть бути або обмежені в часі, або безстрокові;
- підприємство можна подати як сукупність зобов'язань (тобто група зобов'язань може бути обумовлена різними особливостями діяльності підприємства);
- зобов'язання оцінюється з точки зору зміни готівки підприємства в результаті прийняття цього зобов'язання;
- передача економічної цінності відбувається в той момент, коли підприємство бере на себе зобов'язання [20].

У таблиці 1.1 проаналізовано різні підходи до дефініцій цього поняття й об'єднано авторів за групами відповідно до визначення, яке вони надають [56].

Таблиця 1.1 - Визначення поняття «зобов'язання» в обліково-економічній літературі [56]

№	Групи авторів	Тлумачення терміну «Зобов'язання»
1	Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник та ін., Велш Глен, Шорт Деніел, С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко, Е.Д. Чацкіс, А.Н. Лисюк, Т.П. Михайлова	Вважають зобов'язання боргом (заборгованістю)
2	І.А. Бичков, С.М. Бичкова, М.Л. Пятов, М.В. Семенова, Я.В. Соколов	Визначають як обов'язок однієї особи здійснити певну дію на користь інших осіб
3	О.М. Азриліян, М.Р. Лучко, І.Д. Бенько, С.В. Мочерний, Б. Райан, Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, Р.А. Слав'юк, Е.Б. Стародубцева	Розглядають зобов'язання юридично оформленими (договір, угода тощо) відносинами щодо здійснення певних дій на користь інших осіб
4	І.А. Бланк	Розглядає як сукупність фінансових вимог до підприємства
5	Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл	Визначають зобов'язання як юридичну основу для наступних платежів за товари та послуги

Доцільно розглянути категорію «зобов'язання» з трьох аспектів – юридичного, економічного, бухгалтерського.

На основі першого - юридичного: зобов'язання – це цивільні правовідносини, в яких перша сторона (боржник) має обов'язком виконати для іншої сторони

(кредитора) певну дію або ж не виконати, в той же час кредитор у праві мати вимогу до боржника виконати його зобов'язання; заборгованість – боргові зобов'язання; розрахунки – аспект цивільних відносин, що з'являється через виконання дій по виконанню платежу іншій особі.

На основі другого - економічного: зобов'язання підприємства контрагентам мають рахуватися статтями витрат, а зобов'язання контрагентів перед підприємством – статтями доходів; заборгованість проявляється грошовою сумою, яку потрібно в перспективі сплатити, але поки що це не зроблено; розрахунки – грошові відносини, що виникають між організаціями за товарними і нетоварними операціями.

На основі третього - бухгалтерського: зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка з'явилась в результаті минулих подій, погашення якої в майбутньому, зменшить ресурси підприємства, які втілюють в собі економічні вигоди; заборгованість – це також сукупність боргів, які є власністю підприємства, від фізичних або юридичних осіб, які з'явилися в результаті ведення спільних господарських відносин; розрахунки – розрахунки за товарними операціями – безготівкові розрахунки за отримані товарно-матеріальні цінності, проведені роботи та отримані послуги за чеками, акредитивами чи іншими документами; і розрахунки за нетоварні операції – також безготівкові розрахунки із бюджетом і органами соціального, державного страхування та інші.

Узагальнивши інформацію про зобов'язання підприємств, ми дійшли висновку, про необхідність уточнення їх соціально-економічної та обліково-аналітичної сутності. На нашу думку, зобов'язання – це система виробничо-комерційних та організаційно-управлінських взаємовідносин між суб'єктами економічних відносин, в яких одна сторона зобов'язана вчинити на користь іншої сторони господарську дію через систему розрахунків або утриматися від такої дії, а кредитор має правовимагати від боржника погашення його заборгованості. Такий підхід вважаємо змістовнішим і повнішим. Він дає змогу всебічно характеризувати суб'єкти розрахунків, господарські дії, що виникають між ними, а також результати цих дій [15]. Наочно даний момент розглянемо на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 - Традиційний підхід змісту поняття «зобов'язання» в бухобліку [15]

Але, для кращого розуміння сутності поняття «зобов'язання» як об'єкта обліку та звітності потрібно розкривати не тільки природу їх виникнення, а і розглянути характерні риси, а саме:

- системність (відображаються як послідовний процес);
- динамічність (є не просто фактом, зафіксованим в бухобліку, а включені у весь господарський процес: від їх виникнення до повного погашення);
- платність (здатність суб'єкта господарювання платити за своїми боргами);
- строковість (має визначений термін існування);
- доцільність (чи є необхідність у існуванні взаємовідносин між підприємствами взагалі).

Основними нормативними документами, якими регулюються зобов'язання у нашій країні є Господарський [11], Цивільний [57] та Податковий кодекси України. Фундаментом нормативної бази є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 [51]. Другим рівнем нормативних документів та основними методологічними засадами формування облікової інформації стосовно зобов'язань та розкриття її у фінансовій звітності є засади, визначені національними положеннями-стандартами: 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [31], 2 «Консолідована фінансова звітність» [36], 11 «Зобов'язання» [32], 14 «Оренда» [33], 17 «Податок на прибуток» [34], 19 «Об'єднання підприємств» [35], 21 «Вплив зміни валютних курсів» [37].

Деталізація сутності нормативно-правового забезпечення обліку зобов'язань зображено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Узагальнення нормативно-правового забезпечення обліку зобов'язань

Назва	Основні положення, що мають вплив на процес обліку
НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [32]	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума належить до складу доходу звітного періоду. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення.
НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [37]	Кредиторська заборгованість за імпортованими контрактами визнається монетарною статтею й перераховується в результаті зміни курсу НБУ на дату здійснення розрахунків і дату балансу. Кредиторська заборгованість, що виникла в результаті отриманої передоплати, відноситься до немонетарних статей балансу. Сума попередньої оплати в іноземній валюті перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату одержання авансу.
МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [26]	Суб'єкт господарювання класифікує зобов'язання як поточне, якщо: а) він сподівається погасити це зобов'язання в ході свого нормального операційного циклу; б) він утримує це зобов'язання в основному з метою продажу; в) зобов'язання підлягає погашенню протягом 12 місяців після звітного періоду; г) він не має безумовного права відстрочити погашення зобов'язання протягом як мінімум 12 місяців після звітності.
МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [27]	Зобов'язання - існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди. Торговельна кредиторська заборгованість є зобов'язанням оплатити товари або послуги, що були отримані чи надані, на які виставлені рахунки.

Розглянемо основні аспекти ідентифікації визнання, класифікації та оцінки зобов'язань з точки зору національного та міжнародного нормативного регулювання у таблиці 1.3 [28], оскільки в процесі аудиторського дослідження аудитор обов'язково повинен це перевірити.

Визнання зобов'язань, їх класифікація та оцінка за Міжнародними стандартами фінансової звітності потребує особливої уваги. Зобов'язання підприємства перед різними сторонніми особами регулюються достатньо великою кількістю міжнародних стандартів зі складною термінологією. При цьому така термінологія частково не адаптована до українських реалій, наприклад у частині визнання заборгованості фінансовим зобов'язанням із різними підходами до їх оцінки [42].

Таблиця 1.3 – Ідентифікаційні критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань за національного та міжнародного нормативного регулювання [30]

Критерій	НПСБО 11 «Зобов'язання»	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»
Визнання	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду	Забезпечення слід визнавати, якщо: а) суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; б) імовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання зобов'язання; в) можна достовірно оцінити суму зобов'язання
Класифікація	Довгострокові, поточні, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів	Забезпечення; конструктивне, умовне, існуюче зобов'язання
Оцінка	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому при його погашенні.	Сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду.

Відповідно до вимог основного нормативного документа, який регламентує порядок обліку та класифікації зобов'язань в Україні, – НП(С)БО 11 «Зобов'язання», правильний підбір класифікаційних ознак забезпечує повне висвітлення інформації про заборгованість для цілей управління та аналізу. Проте однозначність у критеріях розподілу зобов'язань відсутня, оскільки на більшості підприємств їх класифікують тільки з метою відображення у звітності, а тому залишається не врахована специфіка заборгованості [32]. Розглянемо класифікацію зобов'язань на рівні законодавства та бухгалтерського обліку у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Класифікація зобов'язань [32]

Критерії класифікації	Вид зобов'язання
Співвідношення прав та обов'язків суб'єктів	Односторонні, взаємні
Час виникнення	Теперішні, майбутні
Спосіб погашення	Монетарні, немонетарні
Вартість	Відсоткові, безвідсоткові
Вид діяльності	Операційні, фінансові, ті, які виникли через інший вид діяльності
Можливість оцінки	Фактичні, оціночні

На рисунку 1.3 детально розглянемо класифікацію зобов'язань згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [32].

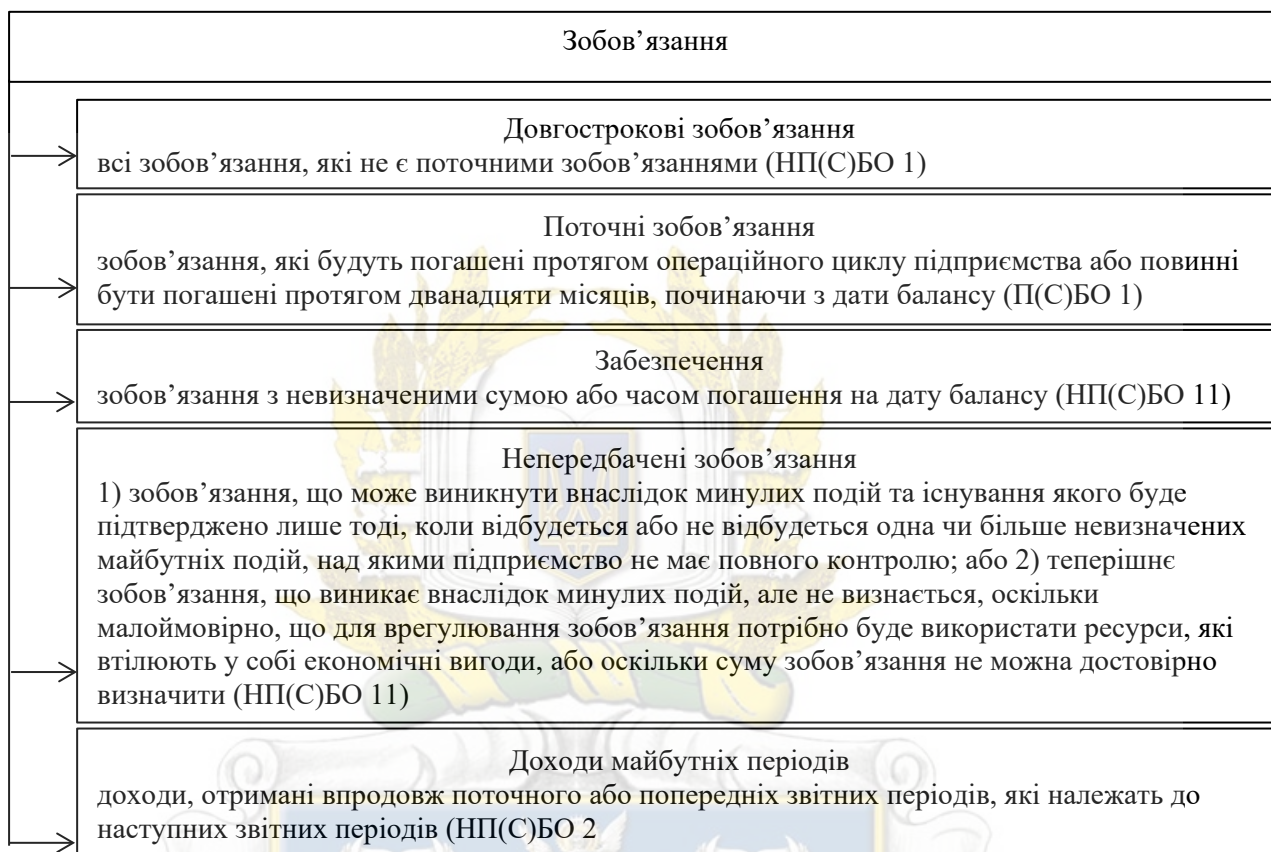

Рисунок 1.3 - Класифікація зобов'язань за НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [32]

Зважаючи на тенденцію підлаштування до міжнародних стандартів фінансової звітності ключовою потребою бухгалтерського обліку достатнім є поділ кредиторської заборгованості на короткострокову (поточну) та довгострокову. Такий розподіл полегшує і в той же час актуалізує роботу бухгалтерії.

На практиці застосовують і інші класифікації зобов'язань.

Науковці Шара Є. Ю. та Соколовська-Гонтаренко І. Є. зобов'язання поділяють на: монетарні й немонетарні; поточні і майбутні; довготермінові та поточні; фактичні, оціночні й умовні [58].

Такі ж іноземні автори, як: Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл поділяють поточні зобов'язання за ступенем ймовірності на фактичні, оціночні та умовні. До фактичних вони зараховують зобов'язання, які виникають з договору, контракту або на основі законодавства, їх сума може бути чітко і однозначно підрахована. Вони включають в себе заборгованість з рахунків, зарплати, дивідендів до оплати, заборгованість з податку від продажів і акцизного збору, поточну частину довготермінових зобов'язань тощо [40].

Національна нормативна база з бухгалтерського обліку в Україні стосовно оцінки об'єктів бухгалтерського обліку у їх визнанні та відображенні в балансі в цілому узгоджується міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку (МСБО). Тому розглянемо оцінку зобов'язань, беручи до уваги концептуальну основу, види якої викладені у таблиці 1.5.

Науковець Бруханський Р. Ф. так визначає оцінку: «це складова методу бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійснюється вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку, створення якісних характеристик обліково-економічної інформації та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства й ефективності його менеджменту» [8].

Таблиця 1.5 – Види оцінки зобов'язань [40]

Вид оцінки	Характеристика
За історичною собівартістю	Зобов'язання відображаються за сумою надходження або за деяких інших обставин, та за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що як очікується будуть сплачені з метою погашення зобов'язання.
Оцінка зобов'язань за поточною собівартістю	Зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або за їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.
Оцінка зобов'язань за вартістю реалізації	Зобов'язання відображаються за вартістю їх погашень, тобто за недисконтованою сумою грошей, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.
За теперішньою вартістю	Зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.

Отже, досліджуючи поняття «зобов'язання» підприємства доцільно розглядати його з врахування обліково-аналітичної сутності, та за допомогою системи взаємовідносин, як виробничо-комерційних так і організаційно-технічних. У підсумку одна сторона вчиняє на користь іншої сторони господарську дію шляхом розрахунків або утримується від такої дії, а кредитор має право вимагати від боржника погашення його заборгованості. Це формуватиме правильне розуміння природи зобов'язань суб'єкта господарювання, що зменшить помилки при їхньому подальшому відображенні на рахунках бухгалтерського обліку і у фінансовій звітності.

1.2. Характеристика виду діяльності та організаційно-економічна характеристика ПП «Агроальянс-експо»

Приватне підприємство «Агроальянс-експо» (надалі ПП «Агроальянс-експо») - це експортоорієнтована компанія, що працює на аграрному ринку України з 2009 року. Підприємство є юридичною особою: має відокремлене майно, право від свого імені укласти угоди, набувати майнових та немайнових прав, нести обов'язки, виступати в суді, господарському чи третейському суді, як позивач, відповідач, третя особа. Метою створення і діяльності підприємства є одержання прибутку на вкладений капітал шляхом здійснення виробничо-господарської та іншої діяльності. Статутний фонд складає 1 503 000,00 грн. Управління діяльністю підприємства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання яких визначається Статутом підприємства (додаток А).

Підприємство займається міжнародною та внутрішньою оптовою торгівлею зерновими культурами з 2009 року. Постачаються зернові, олійні, бобові культури та продукти їх переробки в країни західної, північної та центральної Європи, країни Прибалтики, Середземного моря та СНГ, на внутрішньому аграрному ринку України. Тісні зв'язки з українськими виробниками, перевізниками, експедиторами та брокерами плюс великий досвід роботи з агропромисловими підприємствами різного рівня, серед яких є і найбільші світові аграрні корпорації - є запорукою надійної, довготривалої співпраці на найвигідніших умовах. Поставки відбуваються: залізничними вагонами, морським транспортом, автомобілями.

З 2017 року підприємство почало фасувати продукцію на внутрішній ринок», під власною торговою маркою «Хороші крупи», зокрема: Види готової продукції ПП «Агроальянс-експо», які фасуються на власних виробничих потужностях можна розділити за наступними напрямками:

- Крупи (кукурудзяна, горох, ячнева, пшенична, гречана, рис);
- Спеції (гірчиця біла, жовта, чорна, коріандр,);

- Зернові (кукурудза, пшениця, ячмінь);
- Зернобобові (жовтий, зелений горох, сочевиця, нут);
- Олійні (ріпак, соняшник, соя, льон).

Виробництво крупи ТМ «Хороші крупи» орієнтоване на відбірні сорти зернових. Сировина заковується лише у надійних постачальників, якість якої перевірена довгими роками співпраці.

Для ТМ «Хороші крупи» розроблена сучасна, стійка ергономічна форма упаковки «брикет». Її приємно і зручно тримати в руці, легко закривати завдяки клейкому клапану. Крупи фасуються в екологічну паперову упаковку, використання подібної тари компаніями різних напрямків дозволить приєднатися до всесвітнього руху за чистоту навколишнього середовища, формує позитивний імідж підприємства. Крупи гречана, перлова, пшоно, горох, всі види рису фасуються в упаковку з глянцевої двошарової плівки, яка надає упаковці міцності. Крупи ячна, пшенична, кукурудзяна, манна та борошно фасуються у паперову ЕКО-упаковку, яка дозволяє продуктам довше зберігатися в умовах перепаду температури і вологості.

Сучасна технологія виробництва дозволяє зберегти в крупі ТМ «Хороші крупи» максимум корисних речовин: природних вітамінів, мінералів та амінокислот. Крупи не містять ГМО, пестицидів, залишків агрохімікатів та інших шкідливих речовин, що підтверджено всіма необхідними гігієнічними висновками. Дотримання технології виробництва підтверджено на упаковці знаком відповідності продукції нормам українського стандарту якості.

Основними видами діяльності підприємства є неспеціалізована оптова торгівля, експортно-імпорتنі операції, транспортно-експедиційні послуги та митне оформлення товарів, посередницькі послуги та інші види діяльності, передбачені Статутом (додаток А).

Для забезпечення господарської діяльності засновниками підприємства створено статутний капітал у розмірі 1 503 тис. грн. (додаток А).

Перспективне управління підприємством здійснюється за структурою, що подана на рисунку 1.4.

Це є повна схема управління підприємством. Чисельність працівників на підприємстві складає всього 8 чоловік. Згідно даної схеми, вищим органом управління товариством є Директор, сама ж структура управління є лінійною. Висока ефективність лінійної структури управління досягається за рахунок простоти організаційної побудови, гарних комунікацій, конкретності завдань і чіткої персональної відповідальності працівників за результати їхньої діяльності.

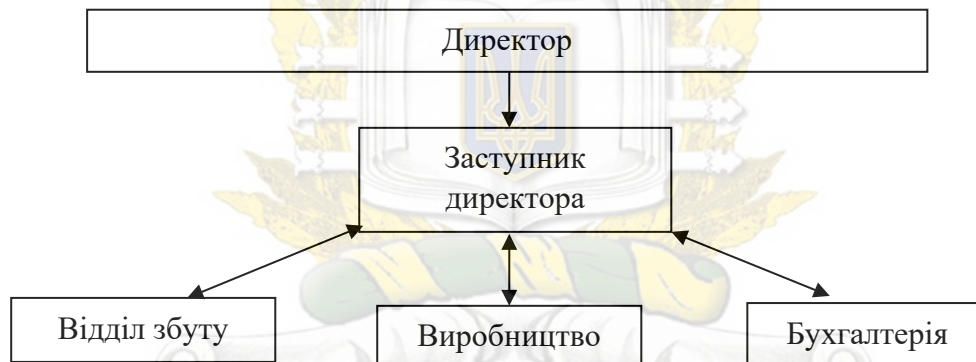

Рисунок 1.4 - Організаційна структура управління ПП «Агроальянс-експо»

Дирекція підприємства приймає рішення по питанням, що відносяться до його компетенції, та втілює їх у життя, контролює всі аспекти поточної фінансово-господарської діяльності, взаємодіючи з бухгалтерією, відділом збуту. Бухгалтерія веде фінансовий, бухгалтерський, управлінський облік та контроль поточної діяльності і звітує Директору. До компетенції відділу збуту відносяться забезпечення збуту товарів, дослідження ринку.

В останні роки значний вплив на роботу підприємства складають зовнішні чинники, які фактично неможливо спрогнозувати та вплинути на них. Зокрема, Covid у 2021 році перевів роботу адміністративної частини підприємства у дистанційний режим, а виробничої – у масковий з ретельними засобами дезінфекції. Спочатку також були проблеми з перевізниками (питання з вакцинацією та пропуском закордон).

Коли розпочалася повномасштабна війна підприємство не залишилось осторонь і продовжує працювати до цих пір, зокрема, було створено благодійну організацію «Хороші справи», через яку нашим Збройним силам України за кошти підприємства, а також за допомогою небайдужості іноземних партнерів було закуплено та пригнано не один позашляховик.

З лютого 2022 року, у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії, діяльність підприємства суттєво призупинилась. Робота офісу знову перейшла у дистанційний режим. Експорт, який займає 90% діяльності зупинився. Причинами стали:

1. Бойові дії в областях, звідки возили пшеницю, сою, сочевицю, горох. Постачальники зупинили свою роботу.
2. Логістичні проблеми через розгромлені транспортні шляхи, зупинку відвантаження через порт, а також ускладнення пошуку перевізників, оскільки чоловіки-водії переважно призовного віку.
3. Виникли тимчасові труднощі у виконанні фінансових зобов'язань, зокрема, з виплати заробітної плати, оренди, обов'язкових платежів та зобов'язань за кредитами.
4. Труднощі з укладанням нових контрактів та ведення подальшої діяльності через нестабільність ситуації у країні в цілому.

Було проаналізовано основні показники господарської діяльності ПП «Агроальянс-експо» (додаток Б), джерелом для проведеного дослідження були дані фінансової звітності за 2018-2022 рр.(додатки В, Г, Д, Ж, К).

За результатами проведеного аналізу основних показників господарської діяльності можна зробити наступні висновки: чистий дохід (виручка) від реалізації продукції за даний період мав тенденцію до збільшення до 2022 року, так даний показник у 2022 році склав 24993,8 тис. грн., що в порівнянні з 2018 роком більше на 891,7 тис. грн., але порівняно з 2021 р. суттєво менше, а саме аж на 23209,2 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції в 2022 р. склала 20957,2 тис. грн., що по відношенню до 2019 р. більше на 11465,9 тис. грн., а в порівнянні з 2021 роком більше на 20384,2 тис. грн. Це спричинено збільшенням вартості сировини та матеріалів на фасування продукції.

Розглянемо наочно зміну показників чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на рисунку 1.5.

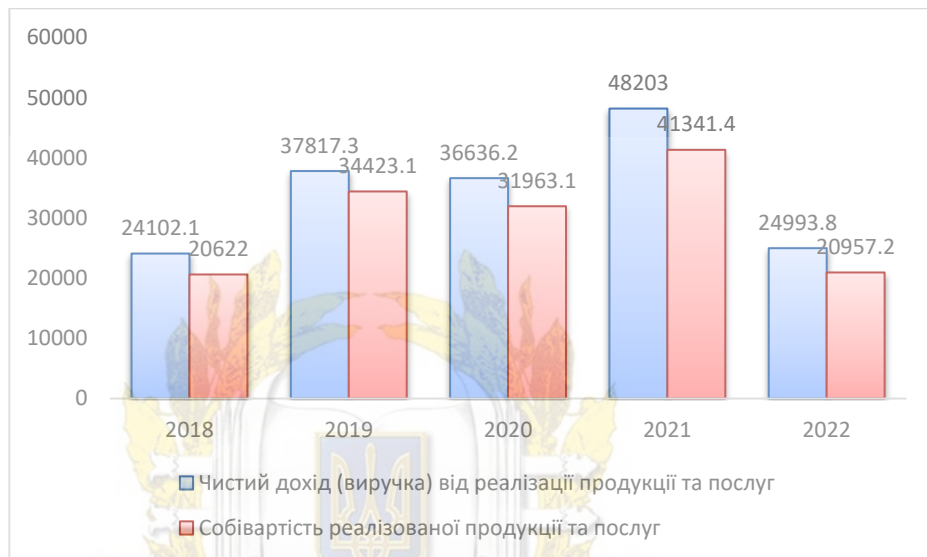

Рисунок 1.5 - Динаміка показників чистого доходу від реалізації та собівартості ПП «Агроальянс-експо»

Показники рентабельності підприємства мають сталу тенденцію до зростання, незважаючи на вагомі зовнішні чинники. Це говорить про конкурентоспроможність та якість продукції, підвищення продуктивності праці, також про вирішення логістичних проблем та про пристосування до важких та жахливих умов війни.

Ефективність використання основних засобів характеризується рядом показників. Фондовіддача основних засобів постійно збільшувалася протягом аналізованого періоду до 2022 року. У кінці 2022 р. відбулися певні зміни з продажу основних засобів, тож фондовіддача склала 17,52 тис. грн, що по відношенню до 2018 р. більше на 7,4 тис. грн., але в порівнянні з 2021 роком менше на 47,54 тис. грн. Отже, підвищення рівня фондовіддачі порівняно у досліджуваному періоді свідчить про те підприємство зайняло дуже вигідну позицію зі своїми основними засобами, воно їх стабільно поповняє, але в такій кількості, що фондовіддача тільки збільшується. Крім змін у 2022 році, коли певні моменти у розвитку та продовженні діяльності підприємство було змушене поставити на паузу.

Отже, показники роботи підприємства є задовільними. Ресурсозабезпеченість підприємства достатня, а обрана політика стосовно принципово екологічно чистої паперової упаковки, тільки якісної, сертифікованої сировини, сприятиме закріпленню позицій підприємства на внутрішньому ринку, а також поширенню продукції на зовнішньому ринку завдяки відповідності європейським стандартам.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

2.1. Оцінка системи бухгалтерського обліку як інформаційне забезпечення аудиту зобов'язань на ПП «Агроальянс-експо»

Раціональність є визначальним критерієм в організації бухгалтерського обліку, оскільки передбачає таку його будову, за якої забезпечується вчасне виконання завдань планування, управління, контролю і представлення неупереджених даних при мінімальних витратах засобів і трудових ресурсах.

Бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві здійснюється бухгалтерською службою (відділом), яка очолюється головним бухгалтером.

Передумовою ефективної організації обліку на підприємстві є розробка та погодження з керівником трьох основних наказів: «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві», «Про організацію податкових розрахунків (податкового обліку) на підприємстві» та «Про облікову політику підприємства» [23].

Ефективність управління зобов'язаннями ПП «Агроальянс-експо» залежить від якості відображення інформації на усіх етапах облікового процесу (рис. 2.1).

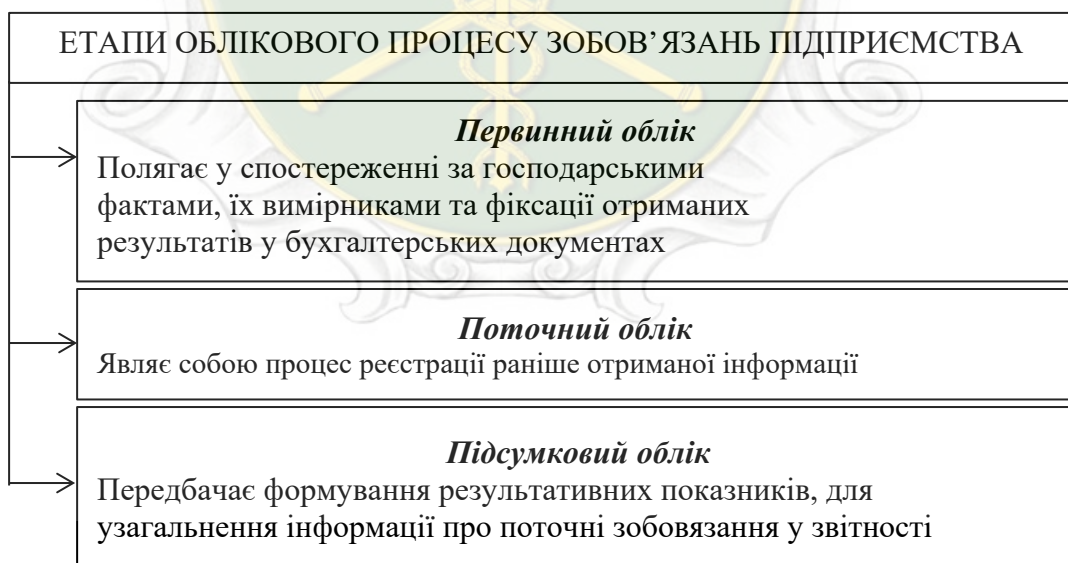

Рисунок 2.1 – Етапи облікового процесу зобов'язань [22]

З метою виконання фінансової дисципліни кредиторська заборгованість має вчасно і в повному обсязі документально оформлюватись.

Основою для відображення в бухгалтерському обліку зобов'язань на підприємстві ПП «Агроальянс-експо» є первинні документи, якими зафіксовано факт здійснення тих операцій.

Складаються первинні документи в момент здійснення господарської операції у паперовій формі та/або в формі електронного запису (рис. 2.2). Документи, які вимають банківські установи, мають бути завірені підписами вповноважених осіб на підприємстві або керівником та відтиском печатки. Підписи і печатки на документах мають бути достовірними та співпадати із заявленими зразками. А, будь-які первинні документи, які створюються автоматично у електронній формі за допомогою програмного забезпечення бухгалтерської автоматизованої системи, можуть використовуватися для оформленні господарських операцій офіційно у бухгалтерському обліку тільки з умовою наявного накладеного електронного підпису або електронної печатки за дотримання вимог чинного законодавства про електронний документообіг.

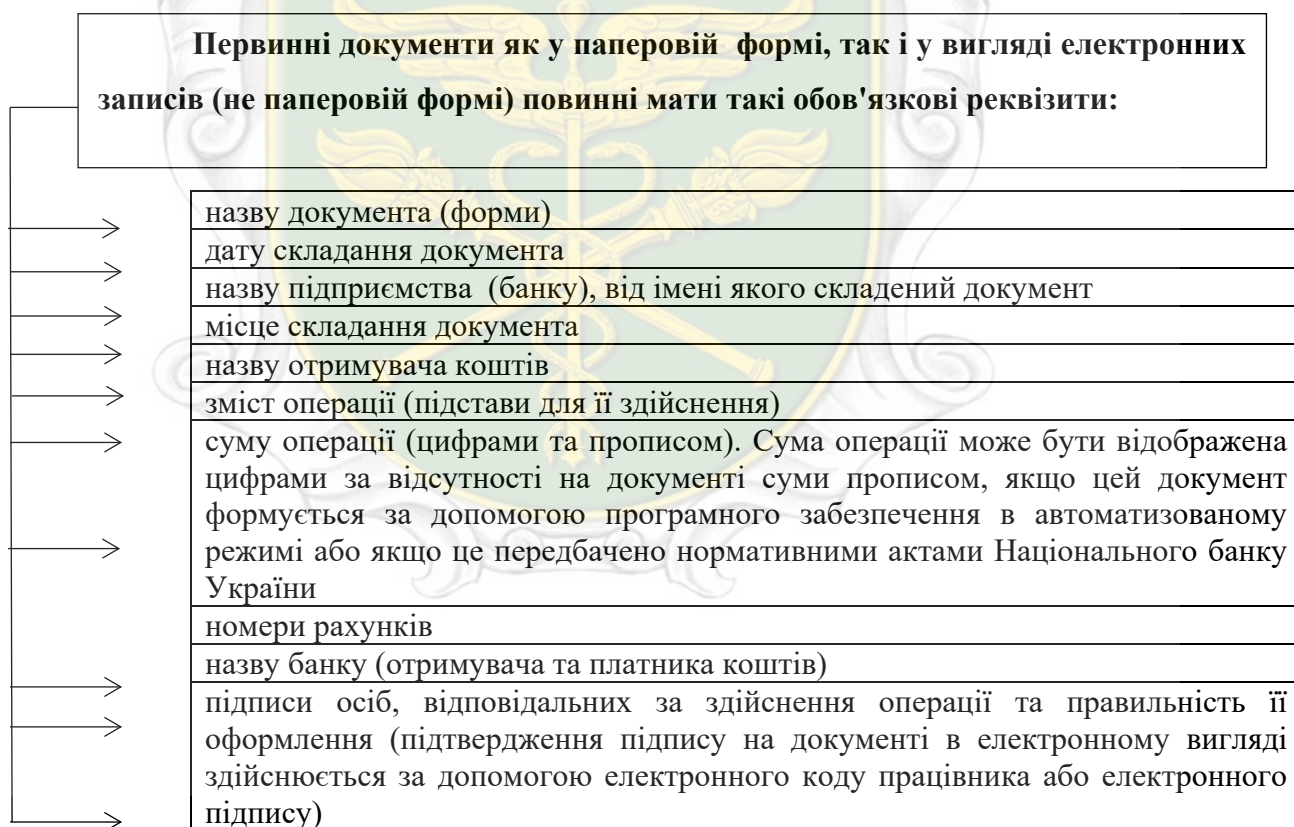

Рисунок 2.2 - Обов'язкові реквізити первинних документів [2]

Розпочинаючи розробку плану організації документування обліку зобов'язань, потрібно враховувати вимоги, наведені у ст. 9 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Відносини з постачальниками та підрядниками оформлюються на підставі угод, які можуть укладатись в усній або письмовій формі, а в деяких випадках – з нотаріальним посвідченням. Найбільш поширений вид угод, який укладається з постачальниками – договір купівлі-продажу, або договір поставки [51].

Первинні документи, якими оформлюються операції з довгостроковими та поточними зобов'язаннями наведені у наступній таблиці (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Первинні документи з обліку зобов'язань,

Код рахунку	Назва рахунку	Первинні документи
5	«Довгострокові зобов'язання»	Кредитні договори, виписки банку, розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, договори позик, ПКО, ВКО, звіт касира, накладні, акти, рахунки, податкові накладні, господарські договори, договори лізингу, оренди.
6	«Поточні зобов'язання»	Кредитні договори, виписки банку, розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, договори позик, ПКО, ВКО, звіт касира, накладні, акти, рахунки, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, вантажно-митні декларації, приймальні акти та акти експертизи Торгово-промислової палати, комерційні документи (рахунки-фактури, ІНВОЙСИ, що підтверджують митну вартість товару) зовнішньоекономічні договори. Розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості, табелі обліку робочого часу та ін.

В таблиці 2.1 наведено перелік документів, які найчастіше оформлюються при здійсненні операцій із зобов'язаннями, цей перелік не є повним, так як варто брати до уваги специфіку діяльності кожного підприємства (організаційно-правову форму, вид економічної діяльності, наявність зовнішньоекономічних відносин тощо).

На ПП «Агроальянс-експо» облік ведеться переважно із рахунками 6 класу «Поточні зобов'язання» (оборотно-сальдову відомість зображена у додатку Л), які представлені на рахунках:

- 1.) 60 «Короткострокові кредити банків»;
- 2.) Поточна кредиторська заборгованість:
 - 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»,

64 «Розрахунки за податками і платежами»

65 «Розрахунки за страхуванням»

66 «Розрахунки за виплати працівникам»

67 «Розрахунки з учасниками»

68 «Розрахунки за іншими операціями».

Розглянемо типову кореспонденцію рахунків з обліку зобов'язань, яка використовується на ПП «Агроальянс-експо», якщо перша подія – отримання товару від постачальника, у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Типова кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань, яка використовується на ПП «Агральянс-експо»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Оприбутковано товари від постачальника	28 «Товари»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
Відображено суму податкового кредиту з ПДВ (за наявності податкової накладної)	641 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
Відображено суму податкового кредиту з ПДВ (на підставі товарних документів)	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
Оплачено за товари від постачальника	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»

Далі розглянемо типову кореспонденцію рахунків з обліку зобов'язань, яка використовується на ПП «Агроальянс-експо», якщо перша подія – перерахування коштів постачальнику, у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Типова кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань, яка використовується на ПП «Агральянс-експо»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Здійснено авансовий платіж за товари	371 «Розрахунки за виданими авансами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
Відображено суму податкового кредиту з ПДВ (за наявності податкової накладної)	641 «Податковий кредит»	644 «Податковий кредит»
Отримано товари від постачальника	28 «Товари»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

Кінець таблиці 2.3

1	2	3
Визнано зобов'язання перед постачальником на суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
Проведено взаємозалік заборгованостей	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	371 «Розрахунки за виданими авансами»

Також розглянемо типову кореспонденцію рахунків з обліку зобов'язань, яка використовується на ПП «Агроальянс-експо», для розрахунку по заробітній платі, у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Типова кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань, яка використовується на ПП «Агральянс-експо»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Нараховано заробітну плату працівникам: адміністративно-управлінського персоналу основного виробництва	92 «Адміністративні витрати»	661 «Розрахунки за заробітною платою»
	23 «Виробництво»	661 «Розрахунки за заробітною платою»
відділу збуту	93 «Витрати на збут»	661 «Розрахунки за заробітною платою»
Утримано із заробітної плати: податок з доходів фізичних осіб (ПДФО)	661 «Розрахунки за заробітною платою»	641 «Розрахунки за податками»
військовий збір (ВЗ)	661 «Розрахунки за заробітною платою»	642 «Розрахунки за податками»
Нараховано Єдиний соціальний внесок на фонд заробітної плати працівників: - основного виробництва, адміністративно-управлінського персоналу працівників відділу збуту	23 «Виробництво»	651 «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування»
	92 «Адміністративні витрати»	
	93 «Витрати на збут»	
Сплачено ЄСВ	651 «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
Сплачено ВЗ	641 «Розрахунки з податками»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
Сплачено ПДФО	641 «Розрахунки з податками»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
Перераховано заробітну плату на карткові рахунки працівників	661 «Розрахунки за заробітною платою»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»

Розглянемо первинні документи, які використовуються на ПП «Агроальянс-експо» для оформлення господарських операцій із постачальниками. Підприємство займається зовнішньоторговельною діяльністю та надає так звані, посередницькі послуги, оскільки купує у вітчизняних виробників сільськогосподарську продукцію і експортує своїм іноземним замовникам.

Отже, наприклад, є запит від іноземного покупця на кукурудзяну крупу за певними якісними показниками. Менеджер знаходить постачальника, проводить забір зразка крупи, передає на експертизу у фітосанітарну лабораторію для встановлення відповідності заявленим показникам. Якщо все влаштовує, укладається Договір поставки (додаток М) з підприємством, на якому купується кукурудзяна крупа. Паралельно або раніше підписується Контракт (додаток Н) з замовником та специфікація (додаток П) на пробну партію. Підприємство, у якому купується кукурудза виставляє рахунок-фактуру (додаток Р) на оплату, ПП «Агроальянс-експо» робить оплату за потрібну кількість продукції згідно рахунку-фактури, зазвичай це 22 т – 1 вантажний автомобіль, для початку. Постачальник датою оплати (перша подія) повинен скласти податкову накладну. Якщо у цей день відбувається відвантаження продукції, то, формується доручення з відповідальною особою на отримання продукції та заявка на завантаження, де вказано транспортний засіб з усіма даними, у який відбудеться завантаження продукції. Після завантаження крупи, виписується видаткова накладна (додаток С). Паралельно починається замитнення товару, проводиться перевірка зразків із завантаженої продукції та проплата рахунків за відповідні сертифікати та довідки у ГУ Держпродспоживслужби України, ГУДКСУ, Фітосанітарної лабораторії, Торгово-промислової палати. Складається міжнародна товарно-транспортна накладна (CMR), виставляється ІНВОЙС для покупця, брокером відбувається замитнення товару та складається вантажно-митна декларація. Далі у вантажно-митній декларації зазначається дата перетину кордону, цією датою і складається 0% податкова декларація від ПП «Агроальянс-експо», оскільки експортні операції обкладаються ПДВ за ставкою 0%. В подальшому відбудеться оплата продукції покупцем, але по часу, залежно від умов, зазначених у контракті.

Ще додатково варто зазначити, що усі розрахунки відбуваються у безготівковій формі.

Тепер наочно розглянемо господарські операції з відображення надходження проса по видатковій накладній продукції на ПП «Агроальянс-експо» у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Господарські операції з обліку зобов'язань ПП «Агроальянс-експо»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума	Підтверджуючий документ
	Дебет	Кредит		
Оприбутковано від постачальника товари - просо	281	631	132533,26	Видаткова накладна
Відображено суму податкового кредиту	6442	631	26506,65	(додаток С)
Оплачено за товар постачальнику	631	311	159039,91	Додаток

Підприємство також для поповнення обігових коштів або під певний укладений контракт з іноземними постачальниками періодично користується короткостроковими кредитами банків. Переважно у банках «ПУМБ» або «КРЕДОБАНК», залежно від пропозицій по умовах. Розглянемо типову ситуацію із отриманням короткострокового кредиту банку для ПП «Агроальянс-експо».

Отже, для початку подається заявка у банківську установу для отримання кредиту, формується та надається пакет документів (включаючи оборотно-сальдові відомості по рахунках 6 класу, звітність та ін.). Потім банк надає рішення і відповідно, у разі позитивного, кошти кредиту стають доступними.

Обліковуючи кредити банків важливо розрізнити основну суму боргу, яку відображаємо на рахунку 601 «Короткострокові кредити банків в національній валюті», та відсотки, які нараховуються на неї і зображаються за кредитом рахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками», кореспондуючи з дебетом рахунку 951 «Відсотки за кредит».

Нарахування пені за прострочення платежів за відсотками за кредит відображається записом Д-т 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки», К-т 685 «Розрахунки з іншими кредиторами». Короткострокові кредити, строк погашення яких минув (але який менше строку позовної давності, повинні бути відображені у складі простроченої аборгованості: Д-т 601 «Короткострокові кредити банків в

національній валюті», К-т 605 «Прострочені позики в національній валюті». Переведення короткострокового кредиту банку до складу довгострокових кредитів оформлюється записом Д-т 603 «Відстрочені короткострокові кредити банків в національній валюті», К-т 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті».

Розглянемо ситуацію, наприклад, ПП «Агральянс-експо» отримало короткостроковий кредит в сумі 500 000 грн. на 12 місяців для поповнення обігових коштів під 21 % річних, які оплачуються разом з погашенням кредиту. Сума відсотків: $50000 \times 0,21 = 105\,000$ грн. В кінці окресленого періоду підприємство виплатило позику. Розглянемо дану ситуацію через бухгалтерські проведення у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. Типова кореспонденція рахунків з обліку короткострокових кредитів банку на ПП «Агроальянс-експо»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
На поточний рахунок зараховано короткостроковий кредит	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	601 «Короткострокові кредити банків в національній валюті»
Нараховано відсотки за користування кредитом	951 «Відсотки за кредит»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
Погашено заборгованість перед банком за кредитом («тіло» кредиту)	601 «Короткострокові кредити банків в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Погашено заборгованість перед банком за відсотками	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Підсумовуючи, варто зазначити, що організація первинного обліку на усіх підприємствах, без винятку, відіграє ключову роль, так як у майбутньому сприятиме отриманню прозорості і достовірної інформації щодо розрахунків із постачальниками і підрядниками, відносно стану погашення заборгованості перед ними, а це, відповідно, в першу чергу буде підтвердженням законності усіх проведених операцій, контролю розрахунків, буде правильно відображатись у фінансовій звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів, використовуватись для проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства задля покращення показників його роботи.

2.2. Організація та планування аудиту зобов'язань на ПП «Агроальянс-експо»

Економічні суб'єкти України перебувають зараз у вкрай нестабільному та важкому становищі, підвищилася залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування, загострюється проблема оцінювання впливу поточного розміру зобов'язань і забезпечень на постійну їх роботу. В таких умовах передбачається обов'язкове застосування процедур аудиту, за яких виникає потреба обчислення та оцінювання індикаторів, що характеризують діяльність суб'єкта господарювання.

Регулярні перевірки дають важливу інформацію про те, чи є заходи та процеси, які відбуваються на підприємстві ефективними та доречними, визначають потенціал для покращення роботи та мінімізують ризики. Документація цих результатів дає керівництву важелі стосовно заходів контролю.

Розрізняють внутрішній та зовнішній аудит, тому розглянемо особливості кожного з них та адаптацію під досліджуване підприємство ПП «Агроальянс-експо».

Діяльність підприємств під час війни характеризується коливаннями, невизначеністю та нестабільністю, відсутністю будь-якої впевненості у завтрашньому дні. Наявність різнопланових економічних коливань створюють перепони для результативного використання можливостей та розвитку підприємств. Потрібно визнати явище суттєвого зменшення економічної результативності, платоспроможності та переважання в структурі капіталу зобов'язань і забезпечень, що, в загальному, знижує рівень економічної безпеки, вартість підприємства. Послідовний перегляд проблеми фінансування підприємств, з зосередженням уваги на зростанні фінансової залежності від позичальників ззовні, спонукає шукати та впроваджувати дієві аудиторські інструменти, механізми, які б забезпечили раціоналізацію структури джерел утворення майна підприємства, вирішення основних соціальних та економічних проблем. Важливою частиною роботи аудитора в ході перевірки є зобов'язання, що виникають у ході діяльності на кожному підприємстві. Адже наявність власного

капіталу, як правило, не забезпечує покриття усіх наявних активів, що призводить до залучення позикових коштів з короткостроковим чи довгостроковим терміном погашення.

Отже, розглядаючи внутрішній аудит, зазначимо, що на підприємстві немає працівника, на якого покладені такі обов'язки. Цим займається головний бухгалтер. За інших умов, це була б своєрідна регулярна частина власної системи менеджменту підприємства.

Суб'єктами контролю та аудиту обліку зобов'язань виступають сторони договірних відносин, а саме керівник, головний бухгалтер, частково юридичний відділ, якщо є, то контролер-аналітик. Ефективність внутрішнього аудиту залежить від участі всіх структурних виробничих підрозділів у здійсненні контролю. Бухгалтер визначає ефективність реалізації зобов'язання за укладеним договором, суму витрат, що пов'язана з веденням переговорів та укладанням договору до моменту реалізації договірної зобов'язання [10].

Метою внутрішнього аудиту обліку зобов'язань є встановлення об'єктивної інформації стосовно сум зобов'язань, відображених у фінансовій звітності, складання висновку чи достовірно, законно, в повній мірі та чи об'єктивно відображено у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності розрахунки, чи були допущені помилки та, можливо, шахрайські дії.

Завдання внутрішнього аудиту на ПП «Агроальянс-експо»: допомогти працівникам на кожній з ділянок працювати максимально ефективно, злагоджено та кваліфіковано.

Внутрішній аудит зобов'язань на ПП «Агроальянс-експо» зазвичай складається з таких кроків:

- оглядається система бухобліку і внутрішнього контролю зобов'язань;
- перевіряється фінансова і господарська інформація, а саме: досліджуються способи, які використовують для визначення, класифікації, відображення зобов'язань, тестуються господарські операції з їх обліку, залишків на рахунках і процедур;

- проводиться перевірка дотримання правильності оформлення первинних документів із дотриманням законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог, а також внутрішніх розпорядчих документів;
- оцінюються вже укладені контракти і виконання сторонами своїх договірних зобов'язань;
- оцінюється система контролю в межах наявних і нових запроваджених інформаційних систем;
- аналізуються можливі зовнішні та внутрішні ризики під час розроблення і впровадження нових проектів, а також розробляє рекомендації щодо зниження рівня ризику або мінімізації можливих втрат і це все, можливо, в поточній діяльності. Це важлива перевага перед зовнішнім аудитом.

О. Петрик визначає три головні аспекти вирішення проблеми організації внутрішнього аудиту, які є об'єктами його організації:

- 1.) створення та організація роботи служби внутрішнього аудиту. Служба внутрішнього аудиту формується на підставі розпорядження або наказу по підприємству на основі рішення правління, ради директорів, спостережної ради.
- 2.) організація праці внутрішніх аудиторів. На всіх підприємствах, де ведеться внутрішній аудит, мають бути розроблені посадові інструкції внутрішніх аудиторів.
- 3.) організація процесу здійснення внутрішнього аудиту. До основних елементів організації процесу здійснення внутрішнього аудиту належать планування та документування перевірок, використання роботи інших аудиторів, спеціалістів, експертів і працівників підприємства [18].

В планах керівництва ПП «Агроальянс-експо» запровадити систему внутрішнього аудиту на підприємстві, а поки що вони користуються послугами незалежного аудитора, тобто проводиться зовнішній аудит.

При веденні своєї діяльності підприємства співпрацюють з великою кількістю юридичних, фізичних осіб та державними органами, в результаті чого виникають зобов'язання. Зобов'язання є важливий елемент, який впливає на фінансову стійкість підприємства загалом, тому питання визначення сутності та

змісту є актуальним і важливим, оскільки від ефективного керування зобов'язаннями в цілому та контролю в тому числі залежить ділова репутація підприємств.

Дослідивши економічну сутність і зміст зобов'язань підприємств, беручи за основу літературні джерела та вітчизняне та міжнародне законодавство, для досягнення мети дослідження має сенс визначити особливості формування методики аудиту зобов'язань підприємств. Для того щоб розкрити сутність методичного забезпечення аудиту зобов'язань як системи, розглянемо визначення мети, предмета, об'єктів і завдань аудиту зобов'язань на рисунку 2.3 [19].

Рисунок 2.3 - Схема взаємозв'язку мети, завдань і джерел інформації для аудиту зобов'язань суб'єкта господарювання [19]

Плануючи аудиторську перевірку, аудитором оцінюються системи підприємства, а саме: бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Виконавши їх оцінку, аудитор починає складати план аудиторської перевірки короткострокових та довгострокових зобов'язань. У ході планування аудиту формується склад аудиторської групи, визначаються робочі місця для її членів, зв'язок, транспорт та інші питання організаційного характеру. Основні аспекти організації аудиторської перевірки можна визначити за її етапами. Для прикладу наведено етапи аудиту зобов'язань підприємства у таблиці 2.7 [20].

Для того, щоб провести аудиторську перевірку зобов'язань її виконавцю потрібно обрати необхідні методи та окреслити процедури. З цією метою аудитор повинен дослідити умови за яких формуються зобов'язання, а саме: угоди з кредитування, де зазначається сплата відсотків за користування кредитом; господарські операції (суми можуть бути досить великими за обсягом та можуть спричинити помітний вплив на фінансову звітність); взяття до уваги ризиків можливих неопублікованих операції, обов'язково потрібно дослідити особливості договірних зобов'язань, які складаються між досліджуваним підприємством та його контрагентами, вказані у договорах поставки, купівлі-продажу та контрактах.

Таблиця 2.7 - Етапи аудиту зобов'язань базового підприємства [20]

Етапи	Період застосування	Мета	Методичні прийоми
1	2	3	4
Підготовчий (планування)	– на стадії узгодження умов; при розробці стратегії, плану, програми; – при внесенні змін до планових документів	– розуміння аудитором системи формування відносин з кредиторами, бюджетної політики та використання ресурсів суб'єктом господарювання; – виявлення недостовірно відображених господарських операцій та фактів господарського життя у звітності; – визначення аудиторського ризику; – оцінка ефективності застосованої процедури планування використання фінансових та матеріальних ресурсів	Використання загальнонаукових методів та спеціальних знань, що необхідні аудитору для правильної оцінки системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання, а також встановлення правильності та доцільності обраної політики управлінським персоналом для формування попередньої думки аудитора щодо короткострокових та довгострокових зобов'язань

Кінець таблиці 2.7

1	2	3	4
Власне перевірка (Деталізована перевірка)	Безпосередньо при здійсненні аудиторських процедур для отримання достатніх та прийнятних аудиторських доказів	Отримання аудиторських доказів для забезпечення необхідного рівня впевненості, що застосовані системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, в частині довгострокових та короткострокових зобов'язань, нарахування та сплати відсотків, здійснення розрахунків за зобов'язаннями, є ефективними. А також проведення додаткових процедур для уникнення аудитором ризику не виявлення внаслідок помилки або шахрайства	Застосування методів фактичного та документального контролю. Проведення перевірки в частині зобов'язань, здійснення запитів, зовнішніх підтверджень, аналітичних процедур. Зіставлення та порівняння розрахунків за зобов'язаннями, особливо в частині нарахування та сплати відсотків
Заключний	– після проведеної перевірки; – у процесі здійснення аналітичної роботи та аналізу отриманих результатів; – при висловленні думки у звіті незалежного аудитора	Узагальнення та оцінка аудиторських доказів, отриманих шляхом виконання аудиторських процедур на стадії планування та деталізованої перевірки. Проведення комплексного аналізу отриманих результатів для надання користувачам фінансової звітності суб'єкта господарювання найбільш повної та неупередженої інформації щодо стану фінансової звітності в частині короткострокових та довгострокових зобов'язань	Аналіз та оцінка інформації, отриманої аудитором за результатами перевірки. Здійснення додаткових аудиторських процедур (у разі необхідності)

В ході аудиту зобов'язань аудитори виконують наступні аналітичні процедури:

- проведення перерахунку сум нарахованих відсотків;
- порівняльний аналіз відсотків з минулими періодами та відповідності умовам договору(ів);
- обчислення частки нарахованих відсотків відносно загальної суми зобов'язань [20].

Щодо процедур аудиту стосовно сплати зобов'язань, то аудитору потрібно:

- дослідити умови договорів про визначення та оплати вказаних сум;
- зробити запити до контрагентів;
- вивчити розрахункові та платіжні документи;
- перевірити чи вірні бухгалтерські записи.

Наприклад: спочатку важливо зробити звірку даних між первинними документами та даними бухгалтерського обліку і умовами зазначеними в угодах, контрактах, договорах; перерахувати заново повністю суми зобов'язань, зазначених у них, одночасно порівнюючи між собою та додатково з інформацією з маркетингових досліджень.

Перевіряючи первинні документи з обліку зобов'язань, аудитор використовує один із методів організації аудиту: вибірковий, суцільний, комбінований чи аналітичний. Вибір цього методу залежить від аналізу системи внутрішнього контролю на підприємстві, ступеня довіри до управлінського персоналу підприємства. Оскільки, достовірність облікових даних бухгалтерського обліку зобов'язань є дуже важливою, доцільно проводити суцільну перевірку.

Наприклад: процес аудиту довгострокових та короткострокових зобов'язань, умовно, можна виокремити такі етапи:

I – виявлення і встановлення, чи відповідають нормам чинного законодавства та внутрішнім локальним нормативним документам укладені договори, угоди, контракти;

II – перевірка умов укладених договорів, угод, контрактів, щодо обсягів передбаченої у них продукції (товарів, робіт, послуг), на відповідність виробничій програмі;

III – перевірка обґрунтованості розрахунків за довгостроковими та короткостроковими зобов'язаннями у грошовій або бартерній формах;

IV – перевірка доцільності та правомірності здійснення розрахунків за зобов'язаннями;

V – оцінка системи бухгалтерського обліку та інформації, що міститься у фінансовій звітності, щодо короткострокових та довгострокових зобов'язань підприємства [16].

На рисунку 2.4 [16] зображено загальний алгоритм методики аудиту зобов'язань підприємств в комплексі. Доцільно зазначити, що за наведеною послідовністю можна виконати аудит зобов'язань підприємства за будь-яким його елементом, що дасть детальнішу характеристику стосовно обраного довільно фрагмента зобов'язань підприємства щодо виявлених порушень і помилок, і також в комплексі, що надасть можливість одержати загальну оцінку відносно відображення зобов'язань підприємства. В підсумку варто виділити той факт, що методика аудиту зобов'язань підприємства складає неабияке практичне значення, оскільки виявляє недоліки навіть у фінансовій звітності.

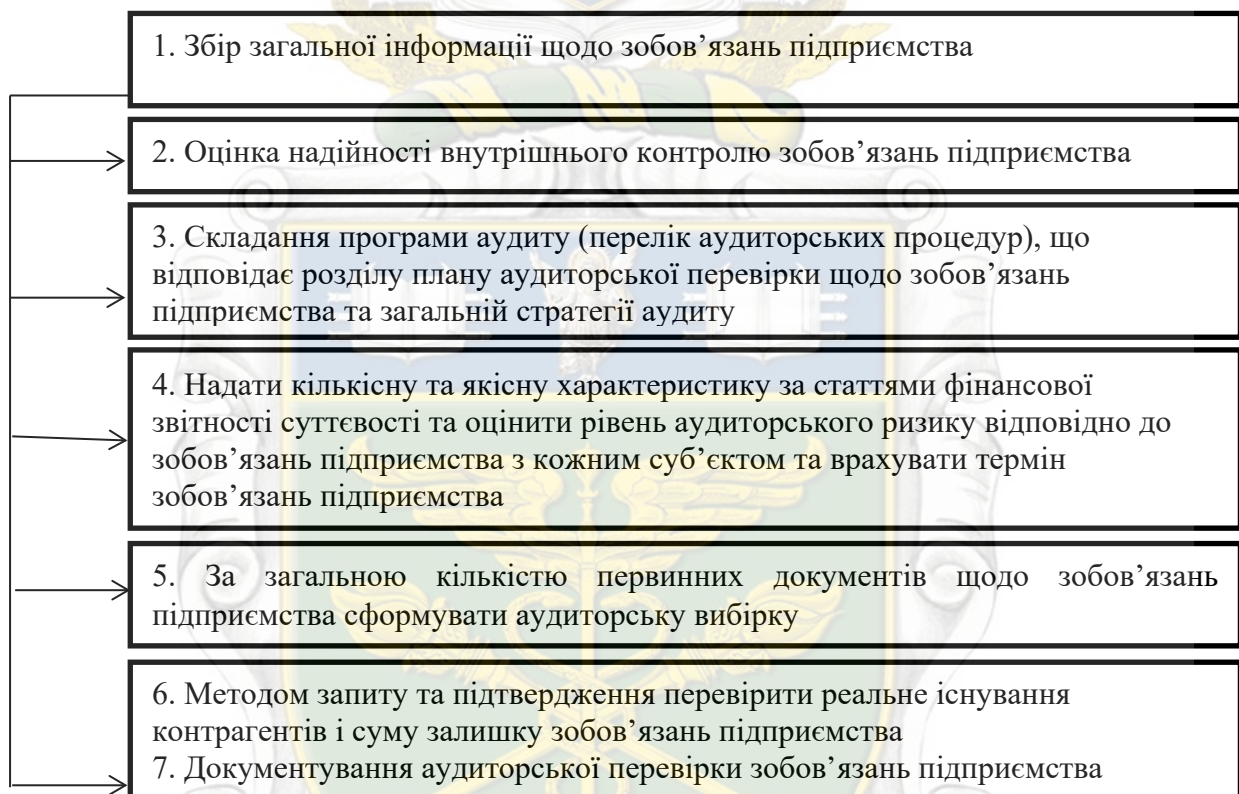

Рисунок 2.4 - Алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань [16]

Отже, аудит зобов'язань на підприємстві є провідним елементом методики аудиту фінансової звітності загалом та вимагає наявності чіткої послідовності узгоджених між собою дій. Аудит поточних зобов'язань має на меті перевірку дотримання достовірності зображення в обліку методологічних засад утворення інформації стосовно поточної заборгованості підприємства перед іншими підприємствами й організаціями, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ АУДИТУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Аналіз зобов'язань підприємства як складова аудиту

Відомості про зобов'язання підприємства є ключем до прийняття управлінських рішень, адже і внутрішні, і зовнішні користувачі зацікавлені у підтвердженні спроможності підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями та протягом якого часу це можливо. Аналіз зобов'язань підприємства виконується на основі його фінансової звітності. Тому управлінський персонал має детально вивчати причини чому виникають зобов'язання, вміти визначати їх оптимальну величину і структуру, ефективно використовувати суму цієї заборгованості.

Для співставлення динаміки величини зобов'язань із змінами масштабів діяльності підприємства, розрахунку ряду коефіцієнтів оборотності заборгованості використовуються показники фінансових результатів [2]. У процесі аналізу рекомендується окремо вивчити наявність, склад і структуру зобов'язань, частоту і причини створення прострочених зобов'язань. Особливу увагу доцільно приділити даті виникнення зобов'язань, термінам їх погашення, часу прострочення повернення боргу, причинам її виникнення, особливостям вирішення спірних питань.

Об'єкти аналізу зобов'язань – це операції з їх обліку, методи управління внутрішніми і зовнішніми факторами.

Суб'єкти аналізу зобов'язань є бухгалтерія, зовнішні і внутрішні користувачі інформації, керівництво підприємства.

Порівняльний баланс можна отримати із вихідного балансу шляхом ущільнення окремих статей і доповнення його відповідними показниками структури і динаміки, що характеризують статику та динаміку фінансового стану підприємства [43].

Аналіз динаміки зобов'язань ПП «Агроальянс-експо» за 2018-2022 роки представлено у додатку У. Тому візуально динаміку зобов'язань за 2018-2022 рр. на досліджуваному підприємстві покажемо на рисунку 3.1.

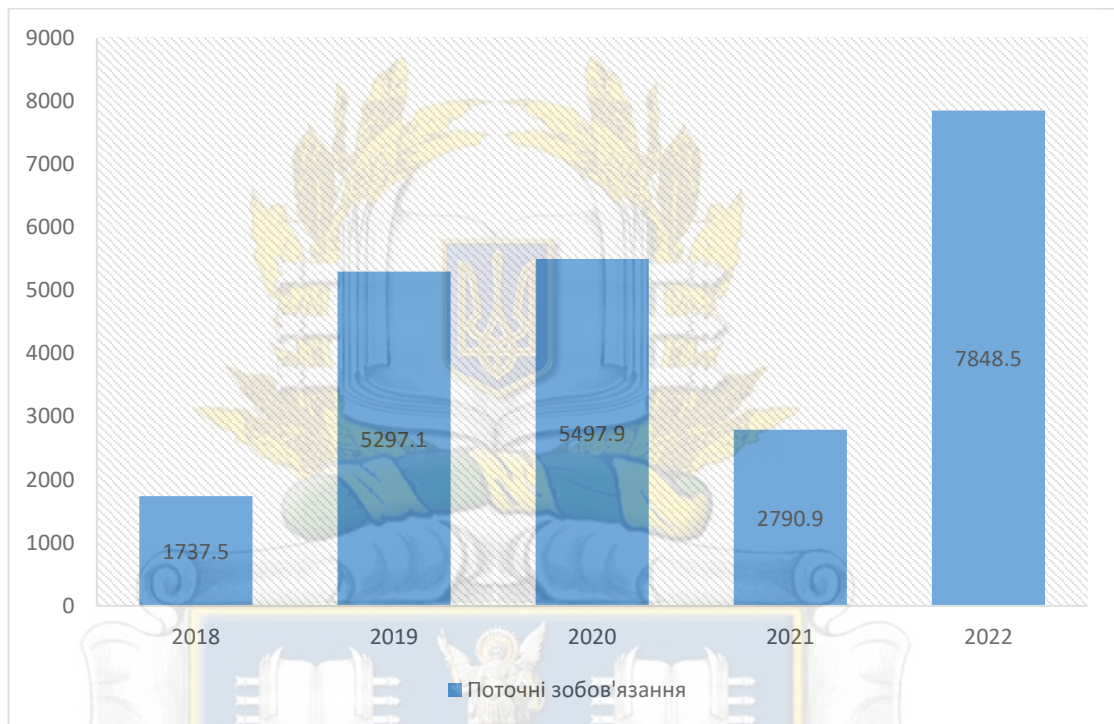

Рисунок 3.1 – Динаміка зобов'язань за 2018-2022 рр. на ПП «Агроальянс-експо»

Отже, аналізуючі отримані дані, стосовно динаміки зміни поточних зобов'язань, оскільки довгострокові відсутні, видно, що показники загалом мали тенденцію до зростання усі роки, у 2021 році відбувся спад, але уже у 2022 році суттєве підвищення, аж до 7848,5 тис. грн., що більше за аналогічний показник у 2021 році на 5057,6 тис.грн., у відсотковому співвідношенні аж на 181%.

Відсутність довгострокових зобов'язань може бути як позитивною, так і негативною тенденцією залежно від характеру обраної підприємством стратегії

Дослідимо детально структуру поточних зобов'язань у додатку Ф та виділимо, які ж зобов'язання мали найбільший вплив на загальне значення показника. Найбільшу частку займала заборгованість за товари, роботи, послуги, а саме: 65,82% і майже 34% короткострокові кредити банків. Це пов'язано з активним сезоном у торгівлі сільськогосподарськими культурами, терміни в деяких укладених договорах поставки дозволяли робити оплату за товар навіть у місячний термін. Стосовно іншого найбільшого показника, то у той період був залучені для поповнення обігових коштів кредити.

У 2019-2021 рр. велику частку у складі поточних зобов'язань займають короткострокові кредити банків, так як підприємство постійно веде активну господарську діяльність, то і обігових коштів часто не вистачає. Наочно порівняємо відсоткове співвідношення у структурі поточних зобов'язань ПП «Агроальянс-експо» у 2021 році на рисунку 3.2.

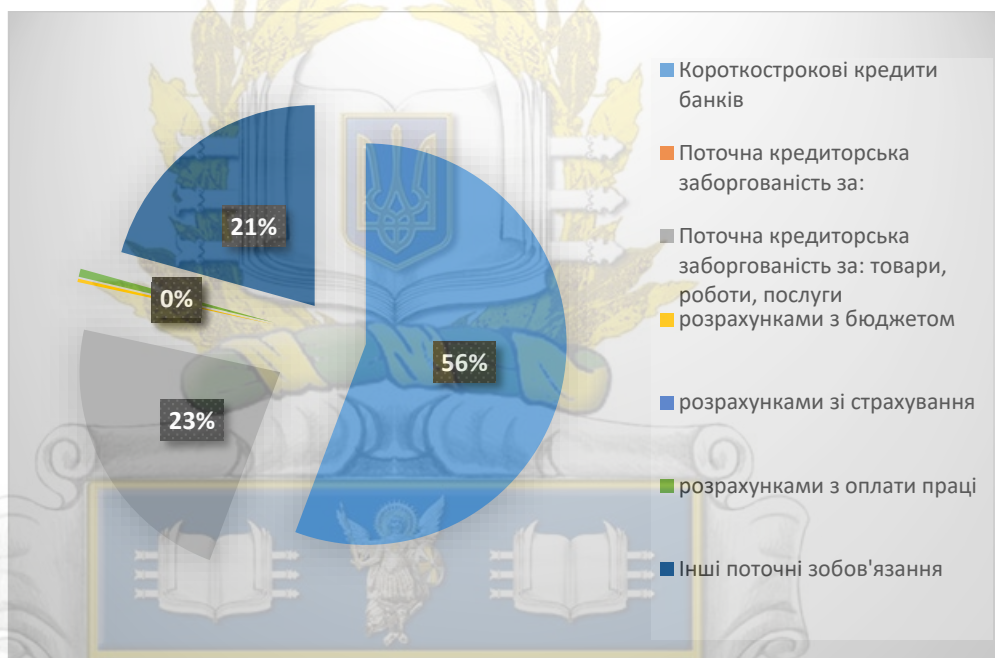

Рисунок 3.2 – Структура поточних зобов'язань ПП «Агроальянс-експо» у 2021 році

Також збільшився показник інших зобов'язань, зокрема там закладене бюджетне відшкодування за отриманим податковим кредитом, так як підприємство займається експортом, то відповідно на це претендує і подає податкову декларацію на відшкодування.

Вже на кінець 2022 року підприємство розрахувалося за короткостроковими позиками, відповідно показник короткострокові кредити банків у балансі відсутній, але збільшився показник кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, до 73%, що вказує на зміну договірних моментів стосовно розрахунків з постачальниками, які звичайно узгоджені з контрагентами і тут йдеться відповідно про збільшення обсягів реалізації із подовженим терміном оплати за поставки товару. Також майже 25 % склали інші поточні зобов'язання. Розглянемо візуально це на рисунку 3.3.

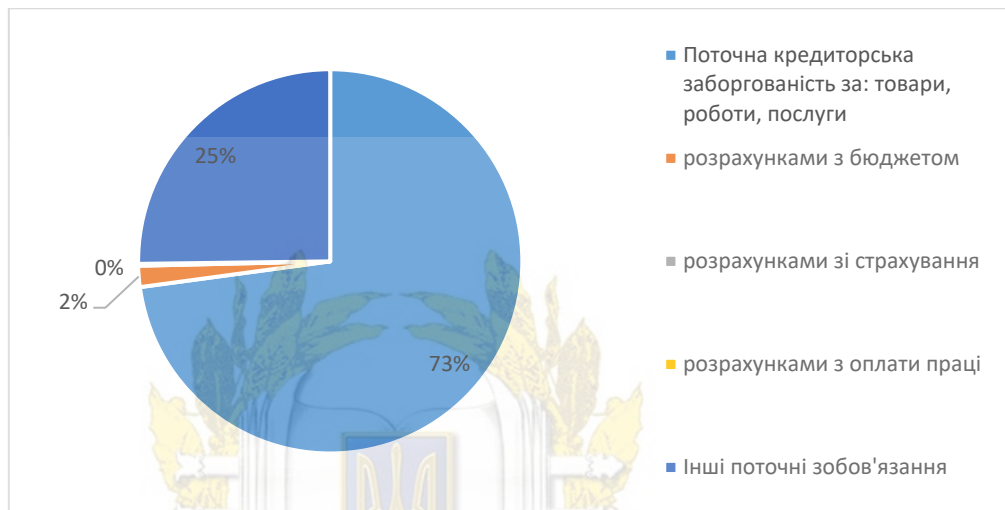

Рисунок 3.3 – Структура поточних зобов'язань ПП «Агроальянс-експо» у 2022 році

Дослідимо також фінансовий стан підприємства через показники ліквідності та платоспроможності у короткостроковій перспективі.

Ліквідність підприємства відображає його здатність розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями наявними оборотними ресурсами шляхом швидкого конвертування їх у грошові кошти, а платоспроможність виявляє здатність підприємства розраховуватися за власними поточними зобов'язаннями лише наявними на підприємстві грошовими коштами та їх еквівалентами. Тобто поняття ліквідності є ширшим, ніж поняття платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розташовані у порядку її спадання, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості та розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою [50].

Залежно від ступеня ліквідності активи підприємства розділяються на такі групи:

A1 – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;

A2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати:

П1 – найтерміновіші – поточна кредиторська заборгованість;

П2 – короткострокові – короткострокові кредити банків;

П3 – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

П4 – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття [50].

Розглянемо показники ліквідності та платоспроможності ПП «Агроальянс-експо» на основі показників фінансової звітності за період 2020-2022 рр. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Аналіз ліквідності балансу ПП «Агроальянс-експо»

Ранжування активів балансу	Кінець 2020 р.	Кінець 2021 р.	Кінець 2022 р.	Ранжування пасивів балансу	Кінець 2020 р.	Кінець 2021 р.	Кінець 2022 р.
Високоліквідні активи (A1)	143,4	7,4	93,1	Найтерміновіші зобов'язання (П1)	5497,9	2790,4	7848,5
Швидколіквідні активи (A2)	3336,8	2515,8	9095,9	Короткострокові пасиви (П2)	1295,9	1555	-
Повільноліквідні активи (A3)	3616,4	2022,4	793,2	Довгострокові пасиви (П3)	-	-	1367,6
Важколіквідні активи (A4)	431	309,3	2544,1	Постійні пасиви (П4)	2029,7	2064,5	3310,2
Баланс	7527,6	4854,9	12526,3	Баланс	7527,6	4854,9	12526,3

Для того, щоб визначити ліквідність балансу підприємства потрібно співставити показники за групами активів і зобов'язань. Баланс буде рахуватися ліквідним, якщо дотримано наступні співвідношення між групами активів і зобов'язань:

$$A1 \geq P1, \quad (3.1)$$

$$A2 \geq P2, \quad (3.2)$$

$$A3 \geq P3, \quad (3.3)$$

$$A4 \leq P4, \quad (3.5)$$

За даними ПП «Агроальянс-експо» на кінець 2020 року:

$$A1 = 143,4 \leq P1 = 5497,9 \text{ тис. грн.}$$

$$A2 = 3336,8 \geq P2 = 1295,5 \text{ тис. грн.},$$

$$A3 = 3616,4 \geq P3 = 0 \text{ тис. грн.}$$

$$A4 = 431 \leq P4 = 2029,7 \text{ тис. грн.}$$

На кінець 2021 року:

$$A1 = 7,4 \leq P1 = 2790,4 \text{ тис. грн.}$$

$$A2 = 2515,8 \geq P2 = 1555 \text{ тис. грн.},$$

$$A3 = 2022,4 \geq P3 = 0 \text{ тис. грн.}$$

$$A4 = 309,3 \leq P4 = 2064,5 \text{ тис. грн.}$$

На кінець 2022 року:

$$A1 = 93,1 \leq P1 = 7848,5 \text{ тис. грн.}$$

$$A2 = 9095,9 \geq P2 = 0 \text{ тис. грн.},$$

$$A3 = 793,2 \leq P3 = 1367,6 \text{ тис. грн.}$$

$$A4 = 2544,1 \leq P4 = 3310,2 \text{ тис. грн.}$$

Зважаючи на вищенаведені показники, можна зробити висновок, що протягом 2020-2022 років ліквідність балансу ПП «Агроальянс-експо» не є абсолютною, оскільки впродовж усіх років досліджуваного періоду підприємство не здатне покривати свої найтерміновіші зобов'язання за рахунок високоліквідних активів.

Ліквідність підприємства визначається і за допомогою низки фінансових коефіцієнтів, розрахуємо їх у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ПП «Агроальянс-експо»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, 2021-2020 рр.	Абсолютне відхилення, 2022-2021 рр.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,002	0,01	-0,018	0,008
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,02	1,001	1,25	-0,019	0,25
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7	1,15	1,24	0,45	0,09

Аналіз показників ліквідності важливий не тільки для управлінського персоналу, але і інших користувачів інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності

– для постачальників; коефіцієнт швидкої ліквідності – для банківських установ; коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців підприємства. Для більш наочності результатів покажемо динаміку коефіцієнтів ліквідності на рисунку 3.4.

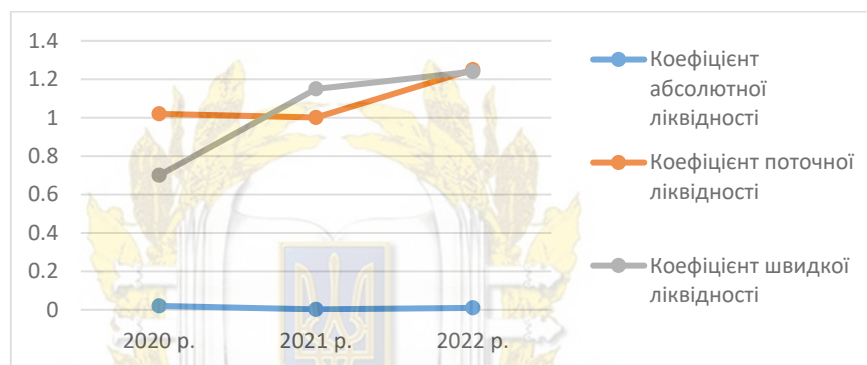

Рисунок 3.4 - Динаміка коефіцієнтів ліквідності за 2020-2022 роки на ПП «Агроальянс-експо»

Підсумовуючи результати розрахунку показників ліквідності, позитивною тенденцією є зростання їх протягом трьох досліджуваних років, що вказує на покращення ситуації із забезпеченістю оборотними активами. Позитивні результати показників швидкої ліквідності і це свідчить про здатність підприємства своєчасно погашати свої короткострокові зобов'язання за рахунок високоліквідних активів, але негативні є моменти стосовно показників абсолютної та поточної ліквідності, а це вказує на в те, що в моменті поточну заборгованість не можна буде погасити, зокрема, наприклад, на час складання балансу. Можна зробити висновок, що на підприємстві значна заборгованість перед кредиторами, особливо за товари, роботи і послуги, через особливість договірних зобов'язань та специфіку діяльності підприємства, але воно фінансово стійке, для своєї діяльності залучає постійно короткострокові кредити банків для поповнення обігових коштів. Аналізуючи ж показники ліквідності та платоспроможності можна стверджувати, що взагалі підприємство слідує правилам фінансування, є кредитоспроможним та привабливим як бізнес-партнер. Але в перспективі потрібно намагатися забезпечувати більш систематизоване надходження та ефективне використання фінансових ресурсів, координувати плани реалізації та розрахунків.

3.2. Узагальнення результатів аудиту зобов'язань підприємства та пропозиції стосовно удосконалення

Підсумовування результатів аудиту є основним способом оцінки того, чи фактичні дані, які перевірялися аудитором, підтвердили, наповненість фінансових звітів, відповідність всім ключовим аспектам та загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Зміст узагальнюючого документу аудитора зокрема чи в сукупності не спричинить значного перекручення фінансової звітності. Але якщо трапляється такий варіант, то тоді дані фінансової звітності мають переглядатися замовником перевірки або аудитор надає умовний або негативний висновок. Інколи, аудитор і замовник вирішують чи потрібно скласти негативний висновок, оскільки важливо враховувати момент чи представлення недостовірних відомостей є результатом помилок чи зловживань. Для підбиття підсумків аудиторської перевірки потрібно результати систематизувати та згрупувати за однорідними ознаками. З цією метою формують часткові акти перевірок (наприклад, акт ревізії каси), однорідні факти порушень відображають у нагромаджувальних відомостях, аналітичних таблицях, розрахунках, схемах.

Якщо після підписання висновку, але до офіційного оприлюднення фінансової звітності з'являється момент, який може вплинути на суть, то це питання обговорюється з замовником та вносяться правки у висновок.

Результати перевірки ПП «Агроальянс-експо» було оформлено аудиторським висновком (додаток X). Оприлюднення такого звіту буде свідчити про те, що звітність підприємства відповідає чинному законодавству, методичним аспектам ведення бухгалтерського обліку, затвердженій обліковій політиці підприємства та є правильним.

Аудит на ПП «Агроальянс-експо» був проведений за даними бухгалтерського обліку і фінансової звітності за період з 1 січня 2021 року до 31 грудня 2021 року аудитором Прокопенко О.О.

У першій частині зазначено підставу для проведення аудиторської перевірки та відповідальні особи. Аудиторську перевірку проведено за участі директора та головного бухгалтера. Аудиторська перевірка повинна була вирішити такі питання:

1. Перевірити стан організації та роботи системи бухгалтерського обліку ПП «Агроальянс-експо», їх відповідність чинному законодавству та нормативно-правовим актам за період з 1 січня 2021 року по 31 грудня 2021 року.

2. Зробити висновки стосовно достовірності фінансової звітності ПП «Агроальянс-експо» за 2021 рік.

Було проведено суцільну перевірку первинних документів з операцій на рахунках у банку, оплаті праці, основних засобів, фінансової діяльності за період з 1 січня 2021 року по 31 грудня 2021 року. вибірково по документах по поставках товару постачальниками за лютий, червень, вересень і грудень 2021 р. Організація і методологія бухгалтерського обліку діяльності ПП «Агроальянс-експо» проводиться відповідно до нормативних актів, які регулюють підприємницьку діяльність в Україні, а також відповідно до Статуту підприємства. Первинні документи складено за типовими формами, господарські операції відображено вірно. Але знайдено факти порушення дотримання графіку документообігу з обліку реалізації продукції, інколи, первинні документи потрапляють до бухгалтерії невчасно, а через це може перекручуватися фінансова звітність. Звітність ПП «Агроальянс-експо» складено вірно та відображена у повному обсязі.

Стосовно аудиту обліку зобов'язань встановлено: в окремих видах короткострокових зобов'язань відсутній первинний документ, що на початку підтверджує факт здійснення господарської операції. Тому потрібно скласти бухгалтерську довідку.

Також доцільно збільшити вимоги до укладання договорів, адже неточності та розмитості у ключових пунктах призводять до проблем із закриттям заборгованостей в строки. На кожному договорі доцільно ставити резолюцію головного бухгалтера.

Крім того, на підприємстві не застосовуються бухгалтерські довідки для пояснення окремих бухгалтерських записів з обліку поточних зобов'язань.

Важливий момент узагальнення даних стосовно наявності прострочених поточних зобов'язань, тому доцільно використовувати Реєстр прострочених поточних зобов'язань на підприємстві.

Важливим моментом у організації обліку зобов'язань є розробка внутрішніх регламентів, тобто формування облікових номенклатур, розглянемо пропозицію у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Перелік облікових номенклатур з первинного обліку зобов'язань для ПП «Агроальянс-експо»

№	Дані для обліку	Використання облікових даних	У кількісному вираженні	У якісному вираженні	В яких носіях інформація з'являється вперше	Примітки
1	2	3	4	5	6	7

Пропозиції стосовно удосконалення первинного документування обліку поточних зобов'язань зведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Удосконалення первинного документування обліку поточних зобов'язань для ПП «Агроальянс-експо»

№	Рахунок бухгалтерського обліку	Запропонований документ
1	60 «Короткострокові позики»	Розрахунок відсотків по короткостроковому кредиту
2	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	Довідка бухгалтерії щодо переведення довгострокових зобов'язань до складу поточної заборгованості
3	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	Аналітична картка розрахунків з постачальниками (підрядниками), Довідка бухгалтерії щодо переведення поточних зобов'язань до складу простроченої кредиторської заборгованості, Реєстр прострочених поточних зобов'язань
4	67 «Розрахунки з учасниками»	Розрахунок загальної суми поточних зобов'язань перед учасниками за нарахованими дивідендами
5	68 «Розрахунки за іншими операціями»	Довідка бухгалтерії про одержання авансу, Довідка бухгалтерії щодо виникнення поточних зобов'язань за іншими розрахунками

Також є пропозиції стосовно удосконалення аналітичної цінності балансу для ПП «Агроальянс-експо». З метою посилення аналітичної цінності балансу, його інформативності, порівнянності показників, надання можливості користувачам фінансової звітності оцінити реальний стан зобов'язань підприємства, її якісний склад доцільно внести зміни до статті балансу (звіту про фінансовий стан) «Поточна кредиторська заборгованість за:» (табл. 3.5). Аналогічно пропонуємо

здійснити розподіл і для дебіторської заборгованості по рядку 1125 «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги» [22].

Таблиця 3.5 - Пропозиції до статей балансу (звіту про фінансовий стан) [22]

Діючі статті балансу		Рекомендовані статті балансу	
назва	код	назва	код
Поточна кредиторська заборгованість за:		Поточна кредиторська заборгованість за:	
довгостроковими зобов'язаннями	1610	довгостроковими зобов'язаннями	1610
товари, роботи, послуги	1615	Товари, роботи, послуги	1615
-		у тому числі не сплачена в строк	1616
Розрахунками з бюджетом	1620	Розрахунками з бюджетом	1620
у тому числі з податку на прибуток	1621	у тому числі з податку на прибуток	1621
Розрахунками зі страхування	1625	Розрахунками зі страхування	1625
Розрахунками з оплати праці	1630	Розрахунками з оплати праці	1630
		у тому числі не сплачена в строк	1631

Для здійснення дієвого контролю та поліпшення управління зобов'язаннями в системі управлінського обліку, надання можливості оцінити на будь-який час реальний стан заборгованості підприємства, і дебіторську, і кредиторську поточну заборгованість слід групувати за строками непогашення. Можна запропонувати такі групи в залежності від часу існування тієї чи іншої заборгованості: до 3 місяців; від 3 до 6 місяців; від 6 до 12 місяців. Визначені періоди спостереження забезпечать своєчасність прийняття ефективних управлінських рішень щодо зменшення боргів та зобов'язань [22].

Отже, узагальнення результатів аудиторської перевірки – це заключний та важливий етап аудиту підприємства, де у вигляді висновку аудитора підбиваються підсумки проведеного аудиту. Результативність аудиту забезпечується застосуванням низки належних методів, прийомів і процедур для проведення та узагальнення підсумків процедури. У звіті висловлюється незалежна, об'єктивна, етична думка стосовно досліджених показників на основі отриманих бухгалтерських та управлінських даних, на основі проведеного аналізу на кожній з ділянок обліку, використовуючи усі потрібні джерела інформації, починаючи з первинних документів, закінчуючи бухгалтерською звітністю та даними проведених перевірок за минулі періоди .

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Ділові, розрахункові взаємовідносини між підприємствами є основою для виникнення зобов'язань, і поточних, і довгострокових. Для того, щоб підтвердити достовірність відображення у звітності інформації про зобов'язання та взагалі правильного їх відображення проводиться незалежна аудиторська перевірка.

За результатами проведеного дослідження зроблені наступні висновки та пропозиції:

1. Було розглянуто економічну сутність поняття «зобов'язання»; проаналізовано різні підходи вчених до його розуміння; відображено схему їх виникнення на підприємстві; досліджено дану категорію з трьох аспектів: економічного, бухгалтерського, юридичного; проаналізовано основні нормативно-правові документи, які регулюють зобов'язання; розглянуто ідентифікаційні критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань.
2. Зроблено організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства – ПП «Агроальянс-експо». Зокрема розглянуто місце на ринку України, організаційну структуру, види діяльності, досліджено динаміку основних показників діяльності за 2018-2022 рр. та проаналізовано їх, а також розглянуто вплив пандемії, війни на зміну роботи підприємства загалом.
3. Було проведено оцінку системи бухгалтерського обліку як основу інформаційного забезпечення для проведення аудиту зобов'язань підприємства. Зокрема, досліджено організацію обліку на підприємстві, облікову політику, розглянуто етапи облікового процесу зобов'язань, детально розглянуто документальне оформлення господарських операцій з обліку зобов'язань, досліджено особливості складання первинних документів, розглянуто рахунки бухгалтерського обліку, які використовуються для відображення господарських операцій, а також типові кореспонденції з обліку зобов'язань на досліджуваному підприємстві. Розглянуто приклад оформлення реальної господарської операції з

обліку зобов'язань та частинку процесу оформлення короткострокового кредиту у банківській установі.

4. Аудит є ключовим елементом фінансового контролю зобов'язань. На підприємстві немає працівника, на якого покладені відповідні повноваження, тому було запропоновано та розглянуто систему внутрішнього аудиту для ПП «Агроальянс-експо», особливості її функціонування. Подібну роботу, за наказом керівника, виконує на підприємстві головний бухгалтер. В планах керівництва ПП «Агроальянс-експо» запровадити систему внутрішнього аудиту на підприємстві, а поки що вони користуються послугами незалежного аудитора, тобто проводиться зовнішній аудит. Також було наведено та розглянуто схему взаємозв'язку мети, завдань і джерел інформації для зовнішнього аудиту зобов'язань суб'єкта господарювання, основні етапи проведення аудиту та запропоновано комплексну методику аудиторської перевірки аудиту зобов'язань.

5. Було проведено аналіз зобов'язань підприємства як складову аудиту. Зокрема, проаналізовано динаміку зобов'язань ПП «Агроальянс-експо» за 2018-2022 роки. Довгострокові зобов'язання на підприємстві відсутні. Детально досліджено структуру поточних зобов'язань: найбільшу частку впродовж аналізованого періоду займає поточна заборгованість за товари, роботи, послуги, інші поточні зобов'язання та короткострокові кредити банків. Також досліджено фінансовий стан підприємства через показники ліквідності та платоспроможності у короткостроковій перспективі. Встановлено, що ліквідність балансу ПП «Агроальянс-експо» не є абсолютною, оскільки впродовж усіх років досліджуваного періоду підприємство не здатне покривати свої найтерміновіші зобов'язання за рахунок високоліквідних активів. Підсумовуючи результати розрахунку показників ліквідності, позитивною тенденцією є зростання їх протягом трьох досліджуваних років, що вказує на покращення ситуації із забезпеченістю оборотними активами. Позитивні результати показників швидкої ліквідності і це, свідчить про здатність підприємства своєчасно погашати свої короткострокові зобов'язання за рахунок високоліквідних активів, але негативні є моменти стосовно показників абсолютної та поточної ліквідності, а це вказує на в

те, що в моменті поточну заборгованість не можна буде погасити, зокрема, наприклад, на час складання балансу.

Аналізуючи ж показники ліквідності та платоспроможності можна стверджувати, що в загальному підприємство слідує правилам фінансування, є кредитоспроможним та привабливим як бізнес-партнер. Але в перспективі потрібно намагатися забезпечувати більш систематизоване надходження та ефективне використання фінансових ресурсів, координувати плани реалізації та розрахунків.

6. Узагальнення результатів аудиторської перевірки – це заключний та дуже важливий етап аудиту підприємства. Було розглянуто недоліки у обліку зобов'язань, в оформленні первинних документів та внесено пропозиції стосовно удосконалення, а саме: введення облікових номенклатур, покращення первинного документування, надано також пропозиції внести зміни до статті балансу (звіту про фінансовий стан) «Поточна кредиторська заборгованість».

